

Van wetenschapscommunicatie tot fake news: de coronacrisis als oefening voor de klimaatcrisis

Aanbevelingen van jongeren voor constructieve klimaatcommunicatie

Op dinsdag 10 november 2020 (14.00-16.00 uur) organiseerde de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO) een webinar met als titel "Van wetenschapscommunicatie tot fake news: de coronacrisis als oefening voor de klimaatcrisis". Interventies in de vorm van vraaggesprekken werden enerzijds gehouden tussen Prof. Jean-Pascal van Ypersele (UCL) en Christophe Schoune (Journalist bij Imagine Demain) en vervolgens tussen Tim Pauwels (VRT-ombudsman) en Prof. Ike Picone (VUB).

Ter afsluiting van het webinar gaf de FRDO het woord aan de jongeren. Als VN-jongerenvertegenwoordigers voor klimaat en duurzame ontwikkeling van beide landsdelen hebben wij, Reine Spiessens en Nadège Carlier, daarom de visie van de Belgische jeugd rond de lessen die moeten worden getrokken uit de huidige COVID-19-pandemie voor klimaatcrisiscommunicatie naar voren gebracht. We bespraken vier grote uitdagingen die deze twee crisissen gemeen hebben, namelijk de heterogeniteit van de Belgische jeugd, de neiging tot het afschuiven van verantwoordelijkheid, het spanningsveld tussen wetenschappelijke expertise en politieke keuzes, en tot slot de toon van de communicatie. Lees meer hierover in de volledige tekst van onze interventie. Deze kan je [hier](#) raadplegen. Verder gaven we vijf concrete aanbevelingen voor een effectieve klimaatcommunicatiestrategie voor en door jongeren.

1. *Investeer in het onderwijs van kinderen en jongeren*

Deze aanbeveling werd unaniem gesteund door de sprekers van het webinar. Het gedrag van de burgers van morgen hangt rechtstreeks af van wat hen vandaag wordt geleerd. Enerzijds is het daarom essentieel om te investeren in **mediawijsheid** en **datageletterdheid**. Dit om van jonge mensen kritische burgers te maken die in staat zijn om verschillende discours, data (o.a. tabellen en grafieken) en ideologieën te analyseren. Aan de andere kant moet het gebrek aan **wetenschappelijke kennis over klimaatverandering** worden aangepakt. Het is

niet langer aanvaardbaar dat jongeren in 2020 het gat in de ozonlaag verwarren met het broeikaseffect. Klimaatkennis zou deel moeten zijn van het schoolcurriculum van elk kind en elke jongere, niet alleen voor de sterke leerlingen in het ASO. Meer nog, er zou een leerlijn klimaat moeten worden uitgewerkt die wordt doorgetrokken van de basisschool tot in het hoger onderwijs.

De Belgische jeugd is een heterogene groep met sterke onderlinge verschillen (vb. in socio-economische situatie, cultuur, gender etc.). Het is daarom belangrijk om alle kinderen en jongeren, en zeker de meest kwetsbaren, te voorzien van de nodige instrumenten en kennis om de wereld om hen heen te begrijpen, om nieuwsgierig te zijn en om verder te kijken dan hun *social media*-bubbel.

Informeel onderwijs speelt hierin ook een essentiële rol. Professionals en vrijwilligers in de jeugdsector kunnen door vertrouwensrelaties met jongeren ook heel wat kennis en vaardigheden doorgeven.

2. Empowerment zonder stigmatisering

In tegenstelling tot bij Covid-19 zijn de gevolgen van klimaatverandering veel minder rechtstreeks tastbaar. Bovendien zijn de verantwoordelijkheden zeer diffuus verdeeld over de gehele maatschappij. Er ontstaat bijgevolg de tendens om de verantwoordelijkheid van zich af te schuiven. Dit gedrag kan worden aangepakt door communicatie te gebruiken die mensen bewust maakt van hun verantwoordelijkheden. Wat betekent dit concreet?

- Voer communicatiecampagnes die de **causale verbanden** tussen individueel gedrag en milieurisico's zichtbaar maken.
- Maar let hierbij op! Het stigmatiseren van een individu of een groep leidt tot afkeer en werkt dus contraproductief. Het is veel effectiever om een **empowerment** discours te voeren. Waarom moeite doen (vb. sociale contacten of CO₂-uitstoot verminderen) als anderen dat ook niet doen? In een systemische crisis kunnen de individuen (en dus ook de jongeren) die deel uitmaken van dit systeem het van binnenuit transformeren. *Be part of the solution, not of the problem!*
- Stop met jongeren die actie ondernemen in diskrediet te brengen. Wanneer jongeren hun gedrag in de juiste richting evolueert is het wel erg gemakkelijk om hen toch op hun fouten of tekortkomingen te wijzen. Hiermee wordt de verantwoordelijkheid op hen geschoven zonder te moeten luisteren naar hun kritiek of zichzelf in vraag te moeten stellen. Het is bijvoorbeeld gemakkelijk om jongeren die deelnemen aan klimaatmarsen te wijzen op het feit dat ze nog altijd het vliegtuig nemen zonder te moeten luisteren naar hun boodschap. Collectieve gedragsverandering is een langzaam en stapsgewijs proces. Laat jongeren een katalysator zijn die het veranderingsproces versnellen in plaats van het zwarte schaap.

- Ga voor communicatie die oproept tot **solidariteit**. Zet groepen en individuen aan om hun steentje bij te dragen.

3. Hoop geven

Communicatiecampagnes gericht op jongeren moeten positief zijn en hoop geven. Catastrofisme alleen mobiliseert niet. De retoriek dat alles goed komt en dat we alleen maar hoeven te wachten op technologische vernieuwing evenmin. Welk verhaal moet er worden verteld om jongeren ertoe aan te zetten hun gedrag te veranderen en zich betrokken te voelen? Wij pleiten voor positieve communicatie, die heel concreet **laat zien hoe de wereld er in 2030-50 uit kan zien**, en die zich richt op het werk van pioniers. Het gaat erom de bestaande positieve acties te laten zien en voorbeelden te geven die een antwoord bieden aan jongeren die een bijdrage willen leveren aan de wereld van morgen. Bovenal moet de communicatie tegemoet komen aan één van de meest fundamentele behoeften van jongeren: het hebben van een **toekomstperspectief** (iets wat in de huidige Covid-tijd ernstig ontbreekt).

4. Herstel het vertrouwen tussen jongeren en beleidsmakers

De jongeren van vandaag vertrouwen gemiddeld genomen meer op **wetenschappers** dan op beleidsmakers. Ze eisen duidelijke consistente, op feiten gebaseerde, communicatie. Geef experts daarom een prominente plaats in het debat.

Aan de andere kant willen jongeren dat beslissingen **transparant** zijn op het vlak van **onderliggende waarden**. Radicale beslissingen die door experts worden gevraagd, worden niet altijd genomen. In dergelijke gevallen moeten politici hun beslissingen rechtvaardigen en aangeven welke belangen als meer prioritair worden beschouwd. In dit verband zijn wij voorstander van institutionalisering van de rol van experts, bijvoorbeeld door middel van een klimaatwet. Het maakt het mogelijk de rol van wetenschappers/experts en politici duidelijk te definiëren (en dus coherenter te maken) en verplicht beleidsmakers om beleidsbeslissingen te verantwoorden.

Een laatste manier om het vertrouwen tussen jongeren en beleidsmakers te herstellen is het aangaan van een echte dialoog met jongeren. Zij worden onevenredig zwaar getroffen door de huidige crisis. Als zodanig eisen zij **deel uit te maken van het democratisch debat**. Deze "lockdown generatie" inspraak geven is een essentiële eerste stap om het vertrouwen te herstellen.

5. Betrek jongeren als volwaardige partners

Communicatie is tweerichtingsverkeer. Praten over jongeren en klimaat is één ding, maar luisteren naar jongeren over klimaat is net zo belangrijk. Meer

nog, jongeren moeten **structureel** betrokken worden bij alle fases van beleid rond klimaat en bij uitbreiding alle domeinen die ons aanbelangen: van de uitwerking, naar de implementatie tot de monitoring en evaluatie.

De inhoud en de uitvoering van het Belgische post-COVID-19-herstelbeleid zal in grote mate bepalend zijn voor de toekomst van de kinderen en jongeren van vandaag. We moeten daarom als volwaardige actoren worden betrokken bij de lopende onderhandelingen.

Laten we samen een **intergenerationele visie** op "*Build Back Better*" vormgeven, een visie die we ook als jeugd ondersteunen en die we zullen blijven ondersteunen als onze generatie het overneemt.